

Un país petit

"Si algun dia els andorrans són simplement uns senyors molt rics del Pirineu que parlen castellà, valdrà la pena realment ser part d'aquest petit país?"

Un país petit, vist des de fora, sembla que hauria de ser un lloc perfecte per viure. Sobretot si és un país de terra endins, perquè tenir com a únic país una illa mínima deu produir estranyes sensacions d'ofec, o potser això és un prejudici de continentals.

Amb uns amics de l'illa de Mallorca hem passat dos dies a Andorra, per raons no de turisme sinó de representació: per acompanyar la presentació pública del Centre de la Cultura Catalana del Principat. És la primera visita que hi faig d'ençà que el país petit és, a tots els efectes, un país complet, amb constitució i ambaixadors, i bandera a l'edifici de la Primera Avinguda de Nova York. Deu ser per aquesta percepció més formal, o perquè hi ha molts més edificis i més asfalt, o perquè el fred altera la perspectiva, el fet és que el país m'ha semblat, aquesta vegada, més país i menys petit. La primera cosa podria ser un elogi, la segona no.

M'informen que, des de la meua última visita, que deu ser fa quatre o cinc anys, el país ja és deu mil habitants més gran. Revise l'enciclopèdia i veig que l'any 1945 el país tenia poc més de cinc mil habitants, l'any 1965 en tenia tretze mil, i ara em diuen que en té més de seixanta-cinc mil. De manera que en els primers vint anys de penetració de la modernitat econòmica, o siga la primera etapa posterior a la Segona Guerra Mundial, el país poc més que duplicà la població: ja era molt, es degueren crear alguns vicis i dependències difícils d'arancar, i la meitat de l'increment degué ser produït per aflluències de forasters. En tot cas, era un ritme que un país petit podia suportar. Pujant poc menys de cinc-cents nous habitants per any, entre importació i producció pròpia, el país tindria actualment uns 30.000 habitants. Augmentat el ritme discretament, per fer front a les necessitats de la vida moderna que demana tants cambres, venedors de supermercat, conductors i guàrdia urbana, el país en podria tenir uns 40.000. S'haurien arreglat, no omplirien tant la vall del Valira d'infinites extensions de cases noves —que, segons m'expliquen, mai no s'ocupen perquè sempre se'n fan més i més—, potser hi hauria algunes cambres, venedors i conductors menys dels que hi ha, però tots plegats em fa l'efecte que serien més feliços. Perquè, tal com va, el Principat d'Andorra rep 2.000 nous residents anuals, en són ja més de 65.000, i les coses comencen a complicar-se.

No sé si els residents antics, inclosos en primer lloc els andorrans de llinatge o de naixement, són més feliços per l'aflluència tan veloç

de tanta gent nova: potser els "antics" tenen empreses més grosses i necessiten més mà d'obra, guanyen més mà d'obra, guanyen més diners i han apostat pel creixement quantitatiu fins l'infinít. Dubte que això els porte, fins i tot a molt curt termini, més benestar que problemes. És com si Suïssa o Catalunya hagueren passat en trenta anys no de quatre milions a sis (immigrants inclosos) sinó de quatre a vint o Luxemburg tingueren ara no 350.000 habitants, sinó més d'un milió. El països petits també poden rebentar per excés de pressió, es poden autodestruir de tant d'èxit com tenen i de tan atractius com són. Per no autodestruir-se tenen dos remeis: la limitació del creixement, i la llengua.

Fa molts anys, les primeres vegades que anava a Andorra gran part de l'encís del Principat era l'idioma (al costat del paisatge, i també al costat dels preus: no vull fer-me l'innocent) L'encís era veure'l escrit a tot arreu, oficialment, quan ací això era impossible.

Ignorava, o no pensava, que a les escoles el català era gairebé igual d'absent que entre nosaltres. Ara, aquest encís és molt més dubtós: el català és, si pot ser, més oficial encara, perquè ho diu la constitució, però és alhora menys present que mai en la vida real. I quan dues terceres parts de la població d'un país petit no parlen la llengua dels nadius, o nacionals, ho tenen ben negre. Sobretot quan posar-hi remei no entra, segons diuen, en els seus càlculs més urgents, i quan menys del 15% dels escolars del Principat reben educació en català. Com si l'estat haguera abdicat d'entrada a aquesta part de la sobirania, i la deixa còmodament en mans dels ministeris corresponents de França i d'Espanya. Perquè resultaria car, diuen, i la gent no voldria pagar una mica més d'impostos per tenir un sistema educatiu propi. Si és veritat —i ho he sentit de boques molt autoritzades i en despatxos molt importants—, em sembla que cometen un error molt greu. Potser estan reforçant —en llengua, en cultura, en actituds i fins i tot en lleialtats bàsiques— una majoria que, un dia o un altre, tindrà un poder equivalent al seu pes demogràfic. Jo, si fóra ciutadà del petit país, m'ho pensaria molt i molt bé de què em serviria construir més apartaments i més hotels, acumular més diners, augmentar el volum dels negocis i del país mateix, si al final hi perdía l'ànima?

Si algun dia els andorrans són simplement uns senyors molt rics del Pirineu que parlen castellà, valdrà la pena realment ser part d'aquest petit país?

Joan F. Mira